

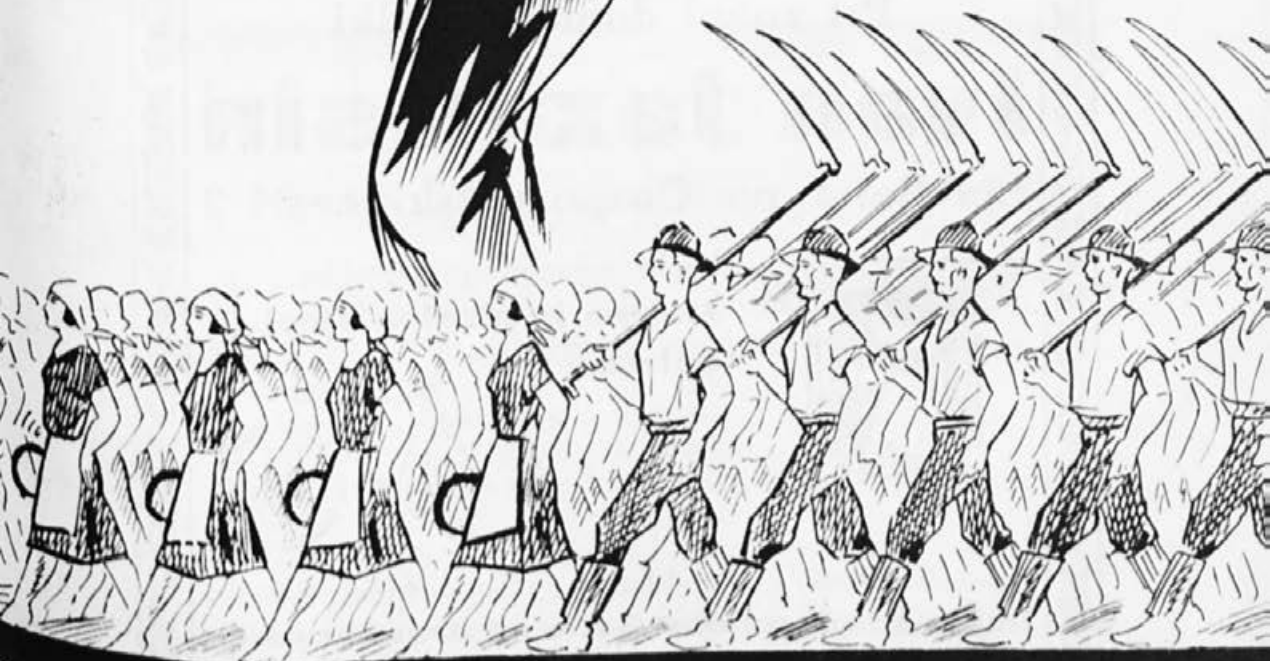
Poština plačana v gotovini.

GRUDA

X

1933

5

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

GRUDA

Revija za kmetško prosveto. — Izhaja vsakega prvega v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30' — Za dijake Din 20' —. Posamezna številka Din 3' —. Uredništvo: Ljubljana, Tavčarjeva 3. Uprava: Ljubljana, Pražakova ulica 8/I. Račun pošne hranilnice v Ljubljani št. 13.440. — Glasilo „Zveze kmetških fantov in deklet“ v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani (Stanko Deu). — Urejuje: France Gerželj.

Tiska tiskarna Slatnar, družba z o. z. (L. Vodnik in A. Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Ivan Albrecht: Zemlja kliče. — Tine: Naša pesem. — F. Zwitter: Naš kmet v tlačanski dobi. — Lojze Zupanc: Težaški. — Venceslav Winkler: Bečaj je umrl. — Jože Lavrič: Spomini iz ujetništva. — Štefica Dogša: Molitev. — Vlado Kreft: Kmetški materi. — Mladina za demokracijo. — Tine: Kmetška mladina in inteligenca. — V. Kreft: Pomen tekem koscev in žanjic za kmetško mladino. — Kulturni obzornik in zapiski. — Kotiček za dekleta. — Organizacija. — Uganke. — Listnica uredništva.

Pri znani domači tvrdki

Ivan Jax in sin

Ljubljana na Gosposvetski cesti 2

kupite najugodnejše najboljše
**šivalne in pisalne stroje,
kolesa**

Popravila izvršimo v lastni delavnici. — Ceniki zastonj in franko
Daje se tudi na obroke in na hran. knjižice

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

5.

MAJ 1933

X.

Zemlja kliče

Ivan Albreht

Medtem ko se ženska še nekam zmedeno ozira po družini, jo zapazi tudi Srebot, ki se tako zavzame, da se mu še harmonika sredi takta cvile splaši v rokah.

„Brodniška?! Liza! Tak viš jo no, kako mi je na vsem lepem prihranila pot! O, za plačilo boš nocoj plesala, da preplešeš tri pare podplatov! Tako sem vesel. — Ali me noben zlodej ne sliši? Jejzas, še grlo se mi bo posušilo. —“

Pet, deset, dvajset rok mu že moli polne kozarce in Srebot zvrča:

„Za vse hudo, kar je minilo! — Za bridkosti, ki nas še čakajo. —“

„In na moje zdravje nič?“ poškili Liza, ki se še ni mogla odločiti, kam bi sedla.

„Na tvoje, Tršarica, trideset zapored!“ piha godec, a ženska:

„Oho, ali res ne veste, da sem Grčarjeva?“

„Misli na to, kar bo, in ne na tisto, kar je minilo!“ se pozibava Srebotov trebuh, medtem ko Tršar z meglenimi pogledi išče Lojzo, ki se mu je bila ob koncu plesa po mačje izmuznila. Nekaj parov odide venkaj na hlad, zbog česar se krčma polagoma toliko izprazni, da Liza zagleda Tršarja:

„O, sosed? Tak bova vsaj dva Brodniška tukaj. —“

Mesto njega se usti godec:

„Kaj ti nisem dejal, da si mi pot prihranila!“

„Kakšno pot?“

„Še vprašaj! Snubit sem te hotel priti!“

„Si slišala, Liza?“ mežika župan, a dekle:

„Se mi zdi, da je Srebot malo mačuhast! Ko bi ga zdajle slišala njegova Neža. —“

Srebot se nehote ozre proti vratom. Ko spozna, da žene res ni v nevarni bližini, spet zarežgeče:

„Snubit, snubit, da veš! Ne zase, da veš, ampak za fanta, da veš, dekle, za takega, ki si lahko vseh deset prstov oblizneš za njim. Ali ni res, Tršar?“

„Aha!“ hrusne vdovec za mizo in prevrne vrsto kozarcev. „Kdo je gospódar, kaj? Ali nisva samo dva Brodniška? V Rebenicah je Grčar, v Ravnih jaz! Amen! V Ravnih sem jaz gospodar, ali ne?“

„Kakopak, da si!“ hiti godec. „Samo gospodinje ti manjka, Jaka!“

„Tisto si pripeljem. —“

„Saj je že tukaj!“ skoči Srebot raz okno in spretno posadi Lizo na vdovčevo desno. „Si menda res tako brljav, da je ne vidiš.“

„Oh, tale Srebot!“ cvili Liza. „Bolj ko je v letih, bolj nori; ali ni res, sosed?“

„Prav govoriš,“ se zasuče Tršar proti njej in jo slednjič spozna. „Aha, ti si, Liza? Kje je pa naša? Ali nista prišli skupaj?“

„Pride za mano, je rekla,“ laže Liza in se ne brani, ko ji sosed nekajkrat zapored natoči kozarec. Mladina začne naganjati godca, toda Srebot se ne zgane, dokler ne zamomlja Tršar:

„Kako pak, da bom plesal! Ti kar godi!“

Ko se zazibljejo pari, se kmalu zamaje vdovec Jaka z Lizo med nje. Sključen in motovilast se zaletava zdaj sem, zdaj tja, plesalka pa je vzlic temu srečna in v mislih blagoslavlja tisti prepirček doma na vrtu, češ:

„Bog ve, nemara mi še utegne prinesiti srečo. —“

Gospodinje pridno stikajo glave in sivolasi gospodarji se drezajo s komolci, Liza pa sanja v blaženosti. Bolj in bolj tesno se stiska k Tršarju in nekajkrat ju reši samo gneča, da ne lopneta po tleh.

Pozno v noč se vdovec slednjič spomni, da bo treba domov.

„Ko sta dva, bo že“, namiguje družčina iz vinjene zaspanosti, Tršar pa kakor bat:

„Kaj komu mari! Pri nas je še zmeraj več kot za dva prostora!“

Od plesa in vina razgreta Liza se samo smehlja. Culo je bila poprej odložila nekje v kuhinji in zdaj že davno ne misli več nanjo.

Jasna noč je polna zvezd. Grčarjevi se zdi, da se sklanjajo čisto k njej, Tršar pa niha kakor zasekano deblo:

„Misliš, da mi je kaj mar za vse skupaj? Delam, kar hočem: kdo mi kaj more?!“

„Saj vam tudi nič ne smel!“ je Liza odločna.

„No, ali ni res! Če bi se, vzemimo, tvoj oče oženil. —“

„Bog jim daj srečo“, se sladka Grčarjeva, „jaz bi jim čisto privoščila! Samo mati. —“

„Eh, to je le beseda tako —“ se trezno zablika Tršarju, ki se jame počasi zavedati in mukoma ugibati, kaj se je prav zgodilo z njim.

„Naše Jerice, praviš, nisi nič videla?“

Liza premišlja, kaj naj odgovori, pa začne o letini, vremenu in bratu Tonetu, ki se morebiti le še vrne iz Rusije.

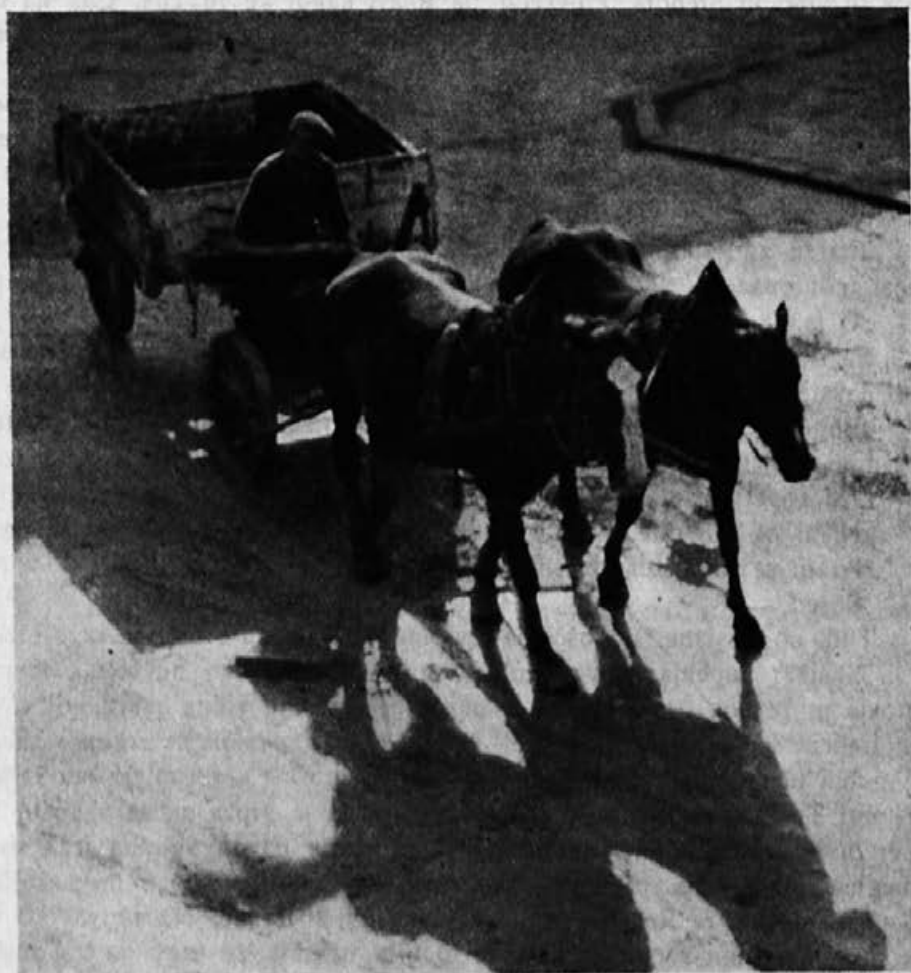
Tršar sliši samo napol. Po glavi mu brni in ga zbada, pot se mu mahoma zazdi silno dolga in naporna, pa stopi mož za kraj in sede na porobek.

„Takole je vselej“, se mu mota po mislih in že zraven ne ve, kje je in kaj in kako. Ženska obstane pred njim in kakor v začudenju obmolkne. Iznenada se strese in začne krčevito jokati.

Vdovcu je nerodno in ga hkratu jezi. Kako je neki naneslo, da sta trčila z deklino skupaj, in čemu se Liza zdajle kisa?

Kakor da odgovarja njegovi vprašujoči misli, se zaroti Liza:

„Doma ne ostanem več in ne ostanem! Rajši v turško sužnost!“

Voznik

Fot. Dr. Rudolf del Cott

Nato presekano pripoveduje, kako jo Marjeta zbada — in oče — in vsi. Ko bi bil Tone doma, seveda, Tone! Pod soncem ga ni več takega! Jerico je imel neznansko rad in Liza je zmeraj mislila, da bo Tršarjeva nekoč mlada Grčarica. Bi tudi res bila, kakor je Bog v nebesih, res! Liza bi ostala kar za teto pri mladih, bi pomagala in pestovala. Še dote ne bi jemala iz hiše in na možitev ne bi nikoli mislila. Saj žene tudi nimajo nebes na zemlji. Tako pa, ko Toneta ni, ji res ne kaže drugače. Oče bo dal Mar-

jeti; to je kakor pribito. Pri njej seveda za ves božji svet ne ostane. Če je sosed res takih misli, kakor je pri Liscu pravil Srebot in tudi sam, se lahko kar domenita. Priložnost je kakor nalašč: živ krst ju ne sliši in mudi se jima tudi ne nikamor. Poštena žena bi mu bila in Jerico bi imela kakor rodno sestro. Čisto nič bi se ji ne bilo treba prenagli. Mogoče se le vrne Tone in bi bili Brodniški potlej še bolj povezani.

Tršar strme posluša. Počasi se mu zasvita. V srcu začne preklinjati Lisca in vino in Srebot, z besedo pa tolaži kakor ve in zna. Čas da bo že pokazal, kam drži pot, a naglica da nikoli ni dobra. Nemara bi se Liza še kdaj kesala.

Še preden konča, Tršar vstane in začne zajetno korakati po dolu. Liza se poparjeno speši kraj njega. Kakor da sta se oba najedla kamenja, se jima nikakor več noče govoriti. Kmetu leze glava na prsi, ko vzdihne:

„Ja, ja. —“

Lizi se zdi, da hodi po daljnem pogorišču. Kakor vzdihne sosed, se oglasi tudi ona:

„O ja, ja. —“

Na ovinku, kjer se ob deževju pot razleze v močvirno močavo, se domisli Tršar:

„Bog jim daj dobro! Pravijo, da je že nekaterega pogoltnilo v teh močvarah. —“

Liza zopet zasluti ugoden trenutek in se stisne k sosedu:

„Nikar ne govorite o tem! Mene kar strese, kadar kaj takega slišim!“
Hkratu se ji že zdi, da sliši korak.

„Sosed. —“

Tudi on obstane. V gošči na levi, tam nekje blizu brezna je zagolščalo.

„Slišiš?“ napenja vdovec sluh in mu je bolj in bolj nevšečno, izmed grmovja in vejevja pa se izmota v mesečini različno vidna senca, joj, dve! Liza trepeče kakor sprožena vzmet, senci pa prav tako naglo izgineta kakor sta se bili nenadoma pojavili. Sta bili ženski, moški, vsakega po eno? Niti Liza niti Tršar si ne znata odgovoriti, tako jima je groza zlezla v kosti. In kakor bi jo šepetała jasna noč, vstaja pred njima davna zgodba izza tiste zameglene jeseni, ko vode najbolj razmehčajo zemljo. Bogve pred koliko leti se je bil fant iz Rebenic podal k izvoljenki v Ravne. Na skrivaj sta se bila drug drugemu zaobljubila in bi ju bila nemara že združila zakonska vez, da se niso bili njeni starši postavili po robu. Medtem ko je bila dekle premožnega svobodnega kmeta hči, je bil mladenič najdenec in sirota brez doma. Tisto noč se je tedaj podal k dekletu v vas in se ni zbal ne teme, ne megle. Dekletov oče ga zaloti in fant mu odkrito pove, kaj ga je gnalo semkaj. Starega strese in bi najrajši lopnil, mladeničeva poštenost pa ga le tolikanj premaga, da ga samo nahruli:

„Glej, da za vselej izgineš odtod, če ti je življenje drago!“

„Bom!“ se razgreje mladec. „In vaša hči pojde z menoj.“

Staremu zavre kri, da oplazi predrzneža, a mladec se brani in glasno pokliče izvoljenko. Medtem ko dekle obupno krikne na pomoč, udriha že

vsa hiša po najdencu, ki se nazadnje umakne tolikšni premoči in jo ucvre proti Brodém. Brodniški drve s cepci in koli kakor obsedeni za njim, a ga zgreše; samo dekletu kaže ljubezen pot. Kmet s sinovi in hlapci se kmalu vrne domov, le mladenka še vedno tava in bolj s srcem ko z glasom išče in kliče dragega, dokler ga ne najde — že do ramen pogreznjenega v močvirje. Nalik košuti plane k njemu, da bi mu pomagala, toda kako naj se dekletova roka bori proti silam, ki se jesenski čas dramijo v Brodeh?! Počasi, a vztrajno sesa zemlja nesrečno dvojico vase in le dekletov grenki jok se zaletava v noč . . .

Tršar utihne in Grčarjeva medli od groze:

„Vsakih sto let se zdaj prikazujeta?“

„Vsakih sto let. —“

„Ali res pomeni to kaj hudega?“

„Že rajnega starega očeta sem slišal praviti, da se ne ogne nesreči, komur se prikažeta. —“

Iz noči se oglasi smeh. Vdovcu in Lizi se zdi mrtvaški.

„Moj Bog —!“

Ženska se križa, moški zamišljeno zmajuje z glavo. Čeprav oba poznata kraj in je noč svetla, se pot do Tršarjeve domačije le silno zavleče. Šele proti jutru vstopi gospodar do smrti utrujen pod svoj krov in se zboji nove uganke: Jerica vsa spehana in zbegana kleči pred razpelom, visečim v kotu za mizo, in se ne ozre niti na očeta niti na Lizo.

„Križ božji“, se z grozo davi kmet, „ali sta se tudi tebi prikazala?“

Mesto odgovora Jerica tako presunljivo zajoe, da še Lizo zaščeme solze v očeh.

Oče se skorajda sesede za mizo in z blodnim, kalnim pogledom zastrmi v daljo, kjer je pravkar na nebu dahnila zarja.

(Dalje.)

Naša pesem

Tine

Klepljimo kose, brusimo srpe,
dan se poraja — sonce ne spil!
Urno na njivo, travnik in polje,
košnji mudi se, žetev zori!

Brazda razrita čaka na seme,
pratika stroga daje ukaz,
mišice krepke delajo neme,
vedro je čelo, znojen obraz!

Bijemo boj za človeške pravice,
stara nam pravda razvnema srca,
pili nazore, jača desnice,
duše oplaja, dviga duha . . .!

In za trpljenjem pride počitek,
zmiraj sledil je še borbi odmor.
Luč skozi temo — Večna Resnica —
sveti naj živo v borcev nam zbor!

Naš kmet v tlačanski dobi

F. Zwitter

1.

Dolgo časa je že, kar naš kmet spoznava bolj in bolj, kako se ves svet okoli njega spreminja vedno hitreje, kako mu rastejo nove skrbi, ki jih prej ni poznal. Stari rod je le zmajeval z glavo in hvalil dobre stare čase, mlajši pa vidijo, da je treba pač živeti, kakor novi čas zahteva, in pustiti marsikaj preživelega. Vendar pa je prav, če se malo ozremo v preteklost kmetskega stanu; videli bomo, kakšnega kmeta so ustvarile razmere, ki so vladale takrat, in kaj vse od tistih časov za kmeta naših in prihodnjih dni ni več primerno.

Ni je uredbe, ki bi tako posegala v življenje našega kmeta, kakor tlačanstvo, ki se ga še danes z žalostjo in jezo spominjamo. Kako pa je nastala ta za kmeta pozneje tako nesrečna uredba? Večinoma pravijo: tuji nemški meč je v rokah plemičev zavladal nad slovenskim kmetom in njegovo zemljo. Na tem je nekaj resnice. Nemci so velik del tedanje in sedanje slovenske zemlje iztrgali iz rok divjaških konjeniških ljudstev, ki so vladala nad slovenskimi podložniki in živela, sama brez poljedelstva, od žuljev njihovih rok: najprej Obrov, pozneje Madžarov. Ti Slovenci so postali zdaj nemški sužnji. Razen tega pa je prišla počasi pod nemško oblast tudi prej samostojna slovenska država na Koroškem. Tudi tu so imeli Slovenci svoje sužnje, razen tega pa veliko svobodnih slovenskih kmetov in nekaj plemstva. Del tega plemstva se je združil z novim številnejšim nemškim in ponemčil, nekateri pa so ostali svobodni slovenski kmečki plemiči, deloma na svojem zemljišču in eden izmed njih, vojvodski kmet, ki je nekdanj ustoličeval slovenske vojvode na Gosposvetskem polju pri Celovcu, je bil še pred 120 leti prost vseh davkov. Večina teh svobodnih kmetov pa je prišla vendar pod tujo oblast. Nemci so namreč slovenskim kmetom pustili njihovo zemljo, proglasili pa vso še neobdelano zemljo brez lastnika za kraljevo last in kralj jo je potem daroval cerkvam, posebno škofijam in samostanom, ali pa posvetnemu plemstvu v fevd. Kaj je fevd? Vojska takrat ni bila sestavljena tako kakor danes, ampak vsak, ki se je hotel vojskovati, je moral imeti okoli sebe primerno število vojakov, na konjih (takrat je čisto prevladovala konjenica) in jih vzdrževati. Če jim je torej dal del svojega zemljišča s podložnimi kmeti, ki jih naj vzdržujejo, proti obljubi, da bodo šli z njim v vsako vojno, se imenuje tako zemljišče fevd. — Ker je bilo svobodnih slovenskih kmetov mnogo, vsa še neobdelana zemlja (in te je dosti, ker je bilo v dolinah, kjer zdaj žive tisoči, takrat komaj par tucatov Slovencev, v bolj gorate in gozdne kraje, kjer je bilo treba šele iztrebiti gozd in goščo, pa sploli še ni stopila človeška noga) pa v rokah cerkva in fevdnikov, so morali jemati slovenski kmetje to zemljo v najem, ki je bil pa mnogo težji od današnjega, ker se namreč brez gospodarjevega dovoljenja kmet ni smel odseliti, bil torej privezan na zemljo, na kateri se je naselil. — Razen tega

se je v onem nevarnem času marsikateri Slovenec, da bi ušel nasilju mogočnikov, nekateri tudi iz pobožnosti, zatekel pod zaščito kake cerkve ali posvetnega mogočnika in moral za to varstvo plačevati neko odškodnino in prepustiti svojemu zaščitniku mnogo pravic nad sabo in svojim posestvom. Vsi ti duhovniki in posvetni velikaši, ki so na ta način prišli v posest skoraj vse slovenske zemlje in slovenskega kmeta, pa so imeli predvsem dvojno skrb: za svojo veljavo so rabili mnogo višjih služabnikov, uradnikov in predvsem vojakov; zato so zgradili po vseh svojih posestvih širom slovenske zemlje utrjene gradove in naselili v njih svoje viteze, ki so jim morali večinoma dati zopet fevde, torej posestva s podložnimi kmeti proti vojni službi, da so se potem ti mogli le vojskovati in nič delati; druga skrb pa jim je bila pridobiti si dohodkov in zato redko obljudeno zemljo naseliti gosto s kmeti. Zato zboljšajo položaj sužnjev, ki prej niso smeli imeti premoženja in ne sklepati veljavnih zakonov (gospodar je smel sužnje vedno ločiti od žene) in so jih naselili na kmetijah. Za enoto pri oddeljevanju so vzeli grunt. Počasi se zlijejo bivši sužnji, najemniki (koloni) in varovanci v en sam stan kmetov, ki jih družijo skupno obdelovanje zemlje in skupne dolžnosti do svojih zemljiških gospodarjev. Nad njimi pa se dvigne sloj duhovščine in posvetnega plemstva (vladar, grofi, baroni, vitezi). Kmet obdeluje zemljo, redi živino in še preživlja višje sloje, od katerih je življenski poklic plemstva le boj proti sovražnikom in med seboj. Našo zemljo pa pokrijejo gradovi, pristave in samostani zemljiških gospodov, pa tudi vasi, zaselki in samotni dvorci podložnih kmetov, ki so skoraj vsi nastali v onem času tam, kjer je prej zemljo pokrival gozd, grmičevje, trava. In kakor je res, da so kmeta tlačile razne dajatve zemljiškemu gospodarju in razen tega dostikrat še tlaka, tako moramo vendar priznati, da je kmet v onem času izvršil vse naporno delo trebljenja in požiganja, ki je bilo potrebno, da je mogla naša gruda preživeti mnogo več prebivalstva kakor prej in da so imeli nekaj zaslug pri tem tudi zemljiški gospodarji, ki so pošiljali iz že dosti obljudenih krajev vedno novih naseljencev. Med temi je bilo mnogo Nemcev in ko so izginili med njimi Slovenci tam, kjer so bili prej redki, in se nasprotno Nemci sredi slovenskega prebivalstva poslovenili, je kmetско prebivalstvo na svoji zemlji potegnilo novo jezikovno mejo, ki je ostala potem do 19. stoletja in na mnogih krajih še do danes. Tako je torej v tej dobi slovenski kmet zasigural obstoj svojega naroda in obenem ustanovil večino selišč in začel obdelovati večino zemlje, ki jo obdeluje in kjer živi še danes.

(Dalje.)

Težaški

Lojze Zupanc

1

Mi, kar nas pravih je težakov,
obrazov sajastih se ne bojimo,
mi cvet smo žuljevih veljakov,
ki pravo delo od mladih nog gojimo.

Meh gonimo, v razbeljeno železo pihamo,
dokler se v kleščah nam ne raziskri,
potlej pa s kladivi nanj bijemo,
da se po naši všeči ukrivi.

Tako nam kladivo pravico kuje,
tako nam kos železa zarjavelega
življenje oblikuje. —

2

Mi smo otroci naše zemlje,
ki sončne se pripeke ne plašimo;
vse delo naše gruda vase jemlje,
le kar nam vrne, s tem se preživimo.

Preden klasje v snope razdelimo,
preden obložena kola gugljejo se v mlin —
mi škripljemo z zobmi v nevihtah sred poletja,
v pasovih lomimo se sem in tja,
z opotekajočimi in trudnimi nogami
pogrezamo se v bujno rast,
ko švigamo s kosišči sem ter tja.

V hrbitišča žge nas vroči dan,
ko s srpi in z razkrečenimi,
navzven obrnjenimi, trudnimi stopali
pomikamo se dalje le za ped. —
A kadar njive se zagrnejo v noč,
vzravnamo se in zlomljene v pasovih
se razbežimo v senco naših koč
po jutranjih sledovih . . .

Tako nas zemlja preživi,
tako ji iz nedrij pulimo pravico
dan za dnem —
dokler nas ne pokliče k sebi
in objame za vse dni
v odrešujoč objem. —

Bečaj je umrl

Venceslav Winkler

Matevž Kozmankar se je počasi pehal po bregu navzgor. Gosta jutranja megla mu je pršela v obraz, zdaj pa zdaj se je ustavil, potegnil z roko preko čela, ozrl se po dolini in nekaj nevoljno zagodrnjal. Ničesar ni razločil. Nova vas je bila stisnjena v meglo, le takole od daleč jo je slutil po šumu, ki je sem in tja vzrasel iz tišine.

„Vražja dolina!“ se je namrdnil in zavil na kolovozno pot. Pomislil je, kaj bo rekel ženi. Dva dni ga ni bilo doma. To je že precejšen čas. Pa saj ga niti čaka ne, zdaj so se že vsi privadili tisti neizogibnosti, ki mora priti in kar je lepih sanj, se godijo vse v Franciji in v Ameriki.

Pred vasjo stojijo ljudje. Stojijo kot mrliči, držijo se za ograjo in menda nekaj govore.

„Za vrtovi bom šel,“ se odloči. „Lahko bi me kateri kaj vprašal. Včasih je tako nerodno, če mora človek odgovarjati.“

Vendar nehote zavije proti pravi gneči. Ustavi se, malo pohrka in posluša. Nihče se ne zmeni zanj.

Berač Frnatek stoji sredi poti, oči se mu iskrijo in pesti stiska in maha z rokami.

„Tako je, vam pravim, umrl je, danes navsezgodaj ga je vzelo. Zdaj se bo nekaj zgodilo.“

„Jezus Marija!“ trepetajo ljudje.

Bečaj je umrl.

Saj ni res, kdo pravi to? Ali je to sploh mogoče?

„Hudič ga je vzel!“ kolne Frnatek.

Nekaj časa ljudje molčijo. Vse skupaj je samo nerodna šala, mislijo. Zdajle se bo prikazal kje za vrtovi, stopil bo na pot in šel skozi vas s tistim ledenim smehom kot zmeraj.

„Dober dan, gospod Bečaj,“ bodo rekli.

Malo bo pokimal, ustavil se tu in tam, potem bo šel počasi proti cesti, kjer leže njegove njive.

Ampak, če je umrl . . .

„Zdaj se bo torej nekaj izpremenilo,“ mislijo nekateri.

„Bečaja ni več,“ povdarja Frnatek.

Od nekoč pride novski Gabrenja. Počasi gre in slovesno in prav nič se mu ne pozna, da je prav za prav še mlad.

„Ste slišali?“ pravi tiho.

„Seveda,“ prikimajo ljudje. Čez hip pa dodajo: „Saj to se samo ob sebi razume, da je vsake pesmi nekoč konec. Ampak, kdo bo zdaj, to je vprašanje.“

Gabrenja presliši vse.

„Pogreb mu bomo morali napraviti. Lep pogreb. Spodobi se, saj smo mu sosedje. In hvaležni mu moramo biti. Veliko je napravil za srenjo. Saj je bil župan.“

Nekateri bolj zadaj nerodno zakašljajo. Seveda, ko je pa taka megla. Frnatek zazeha, nato pravi kot mimogrede, da Bečajev pač ni treba več. Časi so se nekoliko izpremenili. Saj ni še mogoče povedati, kaj bo in kako bo, le to je, človek noče več, da bi ga kje kaj tiščalo. Zgodilo se je sicer veliko takega, kar se ne da pozabiti, na primer, njegova zemlja, ki se je v eni noči zdrobila na pet, šest kosov, ampak zdaj je to že vseeno, ni vredno več, da bi spravljali na dan, le Bečajev ni treba več.

„Seveda,“ pritrjujejo možje, „čas je že, da bi se nekaj izpremenilo.“

„Izpremenilo pa, izpremenilo,“ potrdi še Matevž Kozmankar.

Tako čudno je vse skupaj. Gostilna, trgovina, žaga, grunt, dva hlapca, tri dekletke, pet parov živine, dva para konj, denarja, da ne ve kam z njim, nazadnje se pa vse skupaj zmeša in človek mora umreti.

„Zato, da se bo nekaj izpremenilo,“ zatrjuje Frnatek.

Gabrenja je nemiren. Počasi razloži še, kdaj bo pogreb, potem odide. Tiho gledajo za njim. Nekateri se nasmehnejo. Nekdo je zmeraj prvi. Bečaj je umrl. Kdo bo stopil na njegovo mesto.

„Hudiča, Bečajev sploh ni treba več,“ se jezi Frnatek.

Matevž Kozmankar se pa napoti proti domu.

• Kaj se je že zgodilo? Da, Bečaj je umrl. Bečaj . . .

Stisne ga, da se mora ustaviti.

Vsi pravijo, da se bo nekaj izpremenilo. Nekaj novega bo prišlo. Gotovo bo kaj takega, da bo boljše kot je zdaj.

Za hip ga spreleti, da je že prepozno.

„Zapil si se, Matevž, delaj zdaj, kolikor hočeš, nikamor se ne boš dokopal.“

Pripravljen na vse, naj pride, kar hoče, stopi v domačo vežo. Žena Franca ropota nekaj pred pečjo, a se niti ozre ne vanj. Dobro razloči, kako kričijo v hiši otroci, a to ga ne zanima. Nekaj časa stoji med vrati, potem sede na prag. Z rokami si podpre glavo in se zagleda v dolino. Megla se je vzdignila, tam daleč se blišči Fara z belim zvonikom. No, samo zdaj je bel, ko se je sonce uprlo vanj, drugače ga stiskata starost in skopost, da se ne more prav zasmejati.

„Da, da,“ kima Matevž in preišlje, odkod so se vzeli prav to uro zvonovi z zategnjeno pesmijo. Oh, seveda, Bečaj je umrl in molijo zanj že vse dopoldne.

„Ti, Franca,“ se obrne v vežo z vsakdanjim glasom, kakor bi prišel pravkar od dela, „ti Franca, veš, da je Bečaj umrl?“

„Bečaj?“ osupne za hip žena. „Bog se ga usmili!“ Ampak le za hip, potem se vsa groza in sočutje umakneta ledeni vsakdanjosti. „Pa kaj nas to briga? Enega manj je, svet bo pa še zmiraj stal.“

„Seveda, seveda,“ potrdi Matevž, nato pristavi tiho. „Lahko se bo kaj izpremenilo, pravijo vsaj tako.“

„Kaj naj bi se, tepec? Nazadnje ti bodo še gozd vrnili pa njive, ne? Le poslušaj jih!“

Matevž mirno gleda v dolino in nalahko prikima.

„Pošteno bi bilo.“

Sicer, kaj pa taka ženska ve? Njive, no, za te se ne bo ruval. Šle so pošteno. Pljuniti bo treba, če jih bo hotel še kdaj imeti. Pa takole z golimi rokami ne moreš začeti, treba bi bilo nečesa, da se človek nasloni. Na primer tisti kos gozda nad Javorščico. Tisti je šel po krivici. Osleparili so ga. Novci so gadje. Igrajo, mečejo, kričijo in kličejo hudiče na pomoč, nazadnje se zgodi, da je tisti, ki ga ujamejo ves rumen od zadrege. Potem pristopi Bečaj, gredo tisoči, gre gozd in še kaj drugega. In kadar se začne sreča obračati, se naenkrat vzdigne krčmar. Policijska ura. Novske ure hodijo svoja pota. Za tisti gozd nad Javorščicami bi se moral potegniti. Če bi ga dobil nazaj?

Matevž pomisli.

Seveda, mogoče se je pa v zadnji uri spomnil, da je storil nekemu krivico in je zapisal v testament, naj jo popravijo. Da, tako bo najbrže. Saj ni mogoče, da bo odšel kar tako na oni svet. Žgalo ga bo do sodnega dneva.

„Kaj praviš, Franca, ali mi bo vrnil vsaj gozd?“

„Gozd? Beži, beži! Kako?“

„V testament bi napisal. Prisleparil ga je.“

„Tepec!“ zmaje žena in odide v hišo.

Ampak vseeno mu ga je lahko zapustil. Saj to se večkrat zgodi. Človek ne ve kdaj, kar nenadoma se prikaže nekaj lepega, naenkrat se življenje izpremeni iz kletvine v pesem.

„Pa boš kaj delal, ali ne?“ se vrne žena v vežo.

„Bom!“ pravi mimogrede, a sedi še dolgo na pragu.

Proti poldnevu pa ne vzdrži več. Ves nemiren se napoti proti Javorščicam. Ne gre po cesti, kar vseppek iščejo noge najkrajše poti.

Na vrhu pri križu se ustavi. Kup krclejev leži ob cesti. Pa ti so nemara iz Loškega potoka. Tod ne sekajo takih. Potem se zagleda v smreke nad cesto. Še so take kot včasih. Črne so in mogočne. Počasi zavije v gozd.

„Tukaj je meja,“ pravi sam zase in odgrinja praprotje od belega kamna. Malo pogleda po bregu, potem stopi med drevje. V vrhovih šumi. Poznajo ga. Kaj bi ga ne, sadil jih je, dolgo je že od tega. Kolikokrat jih je pobožal. No, počasi vse mine. Ampak Bečaj je znal. Vse nepotrebno grmovje je iztrebil. Glej no, lepo je uredil vse. Zdaj je pa moral umreti.

Ustavi se in premeri z očmi debela drevesa. Prav nič bi se ne poznalo, če bi šlo nekaj iz gozda. Par tisoč dinarjev bi bilo za začetek zadosti. Malo zemlje bi dokupil pa okoli hiše bi očedil, čas je že.

Toda Bečaj!

Seveda, gotovo je napravil testament in zapisal, kar je treba. To je samo ob sebi razumljivo.

Nekoliko nemiren se ozre med drevje.

Če bo zdajle naenkrat prišel od kod... Nasmehnil bi se s svojim ledenim obrazom, potrkal s palico po drevju in rekel:

„Kaj ni lep moj gozd, Matevž?“

Matevž se strese. A, saj ga ne bo. Umril je. Toda v vrhovih tako ne prestando šumi, da bi se prav lahko kaj zgodilo. Ali ga ne gleda drevje neprijazno? Če se dotakne debla, se celo drevo strese, češ, saj ga še pokopali niso in hodiš po njegovem, kakor bi bil gospodar.

Po njegovem?

Moj Bog, seveda!

Trepetaje se umakne na cesto. Tam daleč zvonijo poldne. Po vseh podružnicah odgovarja. Potem zvonovi za hip umolknejo in se znova oglasijo zdaj z žalostinko. Bečaj je bil po vseh vaseh doma. Povsod jokajo za njim . . .

Matevž sname klobuk, stlači ga pod pazduho in se prekriža in moli očenaš za očenašem vso pot do doma.

Veliki Bečaj je umrl.

Prav za prav se pa potem ne zgodi nič posebnega.

Ženske na križpotjih govore o smrti pa o joku in solzah. Možje ogledujejo njive. Gospa Milena Bečajeva je namreč rekla, da bo vse prodala.

„Ti hribi in ti ljudje me bodo ubili, moram se umakniti. V Ljubljano pojdem.“

Možje molijo in ji še pomagajo, da bi se vse čimprej končalo. Lepo pokopljejo mrliča s tremi duhovniki in tremi zvonovi, potem pokličejo notarja in sploh uredijo, da je vse prav.

Najvljudnejša sta pa Tomaževca in Gabrenja.

Dnevi teko in potem pride veliki dan, ko mora umreti za gospodarjem še grunt. Od vseh strani pridejo ljudje, hodijo po sobah in po hlevih in mešetarijo. Domačini pazijo na vrtove in njive.

„Zemlja se mora vrniti tja, odkoder je odšla,“ pravijo kmetje in ponujajo zadnje dinarje. Gregor proda kravo in kupi njivo, ki jo je oče zapravil. Mejač se zadolži v posojilnici in se skoraj stepe za vrt. Starci, ki hodijo gledat, kako razkosavajo grunt, kimajo s pipami v ustih, češ, drugače se ni moglo zgoditi.

Takrat pride od nekod še Matevž Kozmankar. Spusti se v gnečo, poslušaj tu, poslušaj tam, o gozdu nad Javorščicami ne govori nihče. Bog ve, če je Bečaj sploh napravil testament? Zaskrbi ga in obrne se do Gabrenja.

„Ti, ki si zdaj prvi, ali je Bečaj napravil testament?“

„Testament? Seveda ga je. Zakaj bi ga ne?“ govori osuplo. „Žena pa hčerka si bosta delili, tako je menda zapisano.“

„A tako,“ se zgage zamišljeno Matevž. „Torej se ne bo nič popravilo, nič vzravnalo?“

„Kako misliš?“ je nestrpen Gabrenja.

„Z gozdom nad Javorščicami ni bilo vse prav. In zdelo se mi je, da bo pred smrtjo popravil krivico.“

„Ah, kdo te razume!“ zagodrnja Gabrenja in gre po svojih potih.

Matevž gleda za njim. Tega res ni mogoče kar tako razumeti, toda če človek izgubi tak kos zemlje po krivici, potem dobijo misli drugačno podobno. Tamle na vrtu stojita gospa vdova in hči. Bledi sta, a to nič ne pomeni. Dobili bosta denar in odšli nekam v mesto. Pozabili bosta, da je šla

nekoč smrt mimo njiju. Mogoče bosta še srečni. Ali bi stopil k njima? Skoraj se ne spodobi, saj če je kaj zapisanega v testamentu, bo tako ali tako ostalo.

Pa stopi v gostilno.

„Osminko popijem, ta čas bodo že skoraj nehali in se bo videlo.“

Sede v veži v kot in čaka. Zdaj bo pač drugače na svetu. Malo več sonca bo. Takole na jesen ne bo toliko skrbi za obutev in obleko. Pa tudi delal bo. Pil ne bo več. Dosti, da je enkrat zgubil življenje, drugič ga ne sme več.

Pije počasi in premišluje.

Kaj je pomagalo Bečaju, če je objel z rokami pol fare. Zdaj mu je nizek grob zadosti. Če ponoči vstane, lahko vidi na vse strani, ampak smrt je smrt, kar le preveč je podobna koncu.

Takrat prideta v vežo Gabrenja pa še nekdo iz doline. Sedeta h veliki mizi in se prepirata. Matevža ne opazita. Dolinec izvleče listnico in tišči pred Gabrenjo bankovce, a kmet jih odriva.

„Par tisočakov bi bilo dosti,“ pomisli Matevž. „Gabrenja bo spet za služil. Kdor zna pa zna.“

Potem ga vse skupaj nič ne briga. Spet se potopi v sanje o gozdu in o domačiji in o drugačnih časih, ki bodo vsak hip prišli. Zbudi ga zamolkla beseda o gozdu nad Javorščicami. Ozre se in vidi, kako sta si dolinec in Gabrenja podala roke.

„Dvanajst tisoč!“ pravi Gabrenja in šteje.

„Halo, vina!“ kriči dolinec.

„Ni treba,“ misli Gabrenja, „poprej se morava natančno pomeniti.“

Nekaj časa se še prerekata, nato hitro vstaneta in odideta.

Matevž prepaden strmi za njima. Gozd nad Javorščicami. Kaj nista o njem govorila? Gabrenja ga je prodajal! Kako je prišel Gabrenja do njega? Ali je to resnica o testamentu?

Počasi se dvigne in odide na vrt. Kolena mu trepetajo. Nekaj se je podrla. Razločno čuti, da mu zdaj bije srce v močnih sunkih, v naslednjem hipu se pa hoče ustaviti. Nič se ne bo zgodilo. Čakal je v veži, medtem so ga oropali. Moral bi stopiti pred ljudi, vzdigniti pest in zakričati; Gozd mi vrnite! Potem bi se mogoče ustrašili in bi popravili krivico.

Nasloni se na ograjo in ne more prav razbrati ljudi. Vse se vrti. Ljudje se zibljejo in mahajo z rokami kot bi bili pijani. Gospa Bečajeva se smehlja na vrtu. Naslanja se na hčerko. Gabrenja in tisti dolinec stojita pred njima in se neprestano klanjata, klanjata . . .

„Govoriti je treba, zakričati,“ sklene Matevž in se napoti k njim.

Nič se ne odkrije, nič ne pozdravi, kar naravnost bruhne:

„Gozd mi vrnite, ukradli so mi ga!“

„Jezus Marija!“ se prestrašita ženski.

„Gozd nad Javorščicami!“ kriči Matevž. „Sleparji, tatovi! Pobiti vas bo treba! Gozd mi vrnite!“

Ljudje se čudijo, zapuščajo pogovore in se zgrinjajo sredi vrta. Od nekod prihiti Tomaževc.

„Kako pa prideš sem, Matevž! Saj si pijan!“ pravi in ga prime in odvleče na cesto.

„Nisem pijan, sleparji! Gozd . . .“

„Tako!“ pravi kmet in ga porine na prosto. „Domov se spravi pa prespi se. Vidiš, da te vsi gledajo. In tamle so orožniki.“

Matevž strmi v ljudi, gleda svetle bajonete in ne razume ničesar več. Sesede se v jarek, zakrije obraz z rokami in zdi se mu, da se ves svet pogreza nekam daleč, strašno daleč. Dolgo molči, potem se naenkrat vzdigne, zažuga s pestjo in zakriči:

„Hudiči! Čakajte, z bičem vas bom. Sleparji.“

S stisnjenimi pestmi se napoti proti domu.

„Čakajte, čakajte!“ vpije v bregove. „Gozd ste mi vzeli. Ampak bom sekal, bom vseeno sekal! Joj, to bo padalo, to bo padalo!“

Ko ga pa prehitijo koleselj s Tomaževem, se mu tiho umakne na rob ceste in povesi glavo. Koleselj zdrvi mimo njega in ga oškropi z blatom.

Vso pot do doma skuša zbrisati madeže iz obleke . . .

Spomini iz ujetništva

Jože Lavrič

Popoldne smo dobili hrano, vsak pol litra gorke osoljene vode in pet mož en kg kruha. Tako se je ponavljalo iz dneva v dan. Tudi mi smo začeli nategovati pasove in misliti, kje bomo dobili kaj za pod zob.

Ako bi čakali samo na italjansko hrano bi poginili vsi.

Pucelj se je že nekaj dni pripravljaj, da ubeži iz taborišča in nam prinese hrane. Tako so delali tudi drugi. Prinašali so razno hrano in si s tem zaslužili mnogo denarja. Na Novega leta smo se domenili, Pucelj, naš sosed Žagar in jaz, da gremo ponoči v bližnjo vas. Popoldan smo si ogledali, kje se bo najlažje prebredlo vodo, kje so italjanske straže in kje je najbližje naselje. Od posameznih vojakov smo dobili nekaj prstanov, žepnih ur, sami smo pa tudi imeli še denar. Vse smo skrbno spravili v obleko, da bi ne našli ničesar pri nas, če bi nas ujeli. Ob enajstih ponoči smo prekoračili globoko vodo in srečno prišli mimo italjanskih straž.

Po dobri uri hoda smo dospeli v vas. Stikali smo okrog hiš, ki so pa bile že zaklenjene. Ljudje so spali. Brez uspeha smo že hoteli oditi na drugi strani iz vasi, ko zapazi Žagar razsvetljeno okno. Previdno smo se bližali hiši. Bali smo se, da bi bila orožniška postaja. Pod razsvetljenimi okni smo obstali ter silili drug drugega, da stopi eden v hišo. Kar se odpro vrata in pojavi se mlad fant. Ustrašil se nas je, ko nas je zagledal, da je takoj zbežal v hišo. Vsi trije smo stopili za njim. Žagar je govoril dobro italjansko. Vstopil je prvi. Srečno smo naleteli. Prišli smo v pekarno kruha. Dva mlada fanta sta ravno preštevala pečene štruce, ko smo vstopili. Duh svežega kruha nas je mamil in podžigal do najvišje podjetnosti. Žagar je fantoma povedal, česa želimo. Napravili smo dobro kupčijo. Z nabasanim

nahrbtnikom in polnimi žepi smo se vračali preko polja proti taborišču in se previdno izogibali ceste radi nočnih vojaških patrolj, ki so vedno krožile v okolici. Vedeli smo, da nam gotovo ne bi prizanašali, če bi nas prijeli in to še ponoči. No, tistikrat smo se vrnili v taborišče, še predno se je zdanilo. Razdelili smo si kruh in tako smo bili zopet preskrbljeni za par dni. Ni trajalo dolgo, ko so Italjani zvedeli, da uhajamo iz taborišča. Vaščani so se namreč pritoževali radi vedne nadlege ujetnikov. Pomnožili so straže, nam pa so pod strogimi kaznimi prepovedali izhod iz taborišča.

Ni bilo rešitve. Ostali smo samo ob hrani, ki nam jo je dajala ujetniška kuhinja. Zopet se je začelo pravo gladovanje. Vsa živila, ki so jih ponoči prinašali italjanski vojaki, so se močno podražila. Prodajali nam jih niso direktno, ampak po svojih prekupovalcih — Dalmatincih, ki pa so nas pošteno izkoriščali. Prodajali so za denar, ali pa zamenjavali za razne dragocenosti, ki so jih vojaki ob razsulu Avstrije nakradli.

Tako je nastal v dalmatinskem koncu taborišča pravi trgovski oddelek. Tam si dobil za drag denar vsega, kruha, vina, cigaret, slanine, žganja, vsemogočo zlatnino, daljnoglede, obleko, perilo, čevlje itd. Dalmatinci so si napolnili žepa, vsem drugim pa je zmanjkalo vsega. Ostali so nam samo še gladni, zahtevajoči želodci. Preostalo nam ni drugega, da smo začeli boj za obstanek s pravimi hajduškimi pohodi na šotorke z jestvinami.

Petdeset in še več vojakov se je zbralo okrog šotorke, kjer se je prodajal kruh. Na dano znamenje so planili in prevrnili šotorko, Dalmatinca pretepli, vse blago pa odnesli. To se je ponavljalo iz dneva v dan, dokler nismo uničili vso dalmatinsko trgovino. Naš Pucelj menda ni nikoli manjkal pri takem napadu. Tudi jaz in Ajster sva poskušala svojo srečo. Toda, nikar ne mislite, da je šlo vedno gladko. Pošteno sem nekoč občutil dalmatinsko pest. Takole je bilo:

Tisti dan sva hodila s Puceljem ob vodi. Kar pristopi stafejši Bosanec in ponudi Pucelju v nakup nove avstrijske čevlje.

Pucelj, ki ni imel lire v žepu, se je takoj spustil v kupčijo. Sezul si je ostanke svojih nekdanjih čevljev. Dobrih čevljev namreč ni imel nikdar več kot en popoldan, takoj jih je prodal ali zamenjal. Z vidnim veseljem je odložil torej svoje raztrgane in primerjal nove čevlje Bosanca. Hodil je z njimi sem ter tja, hvalil, grajal, in se pogajal zanje z Bosnakom . . . Kar se je bolj oddaljil od njega, izrabil je trenotek in zdirjal v divji beg. Bosancu je še kričal nazaj, naj proda njegove stare, in naglo ušonil med šotorkami. Ko blisk se je spustil Bosanec za njim, toda Pucelj se mu je že zgubil med vojaki . . .

Drugo jutro je tako nabavljene čevlje zamenjal na sejmu in dobil kolač kruha . . .

Tako so minevali tedni in meseci. Dolgi so nam postajali dnevi in noči neznosne. Uši so se hitro razmnožile. Privzdigovale so nas ponoči, da včasih ni bilo na spanje niti misliti. Vsako jutro smo po cele ure pobijali to nesnago. Bilo pa je vse zaman. Imeli smo jih vedno več. Lakota in uši so tiste sile, ki izpijejo ljudem kri in jih v kratkem času napravijo žive

mrliče. Tudi nas so. Brez pravega življenja smo tavalni — okostnjaki po taborišču brez prave volje, apatični in brez upanja, da se še kdaj vrnemo domov, a lačni, lačni . . . Če je Italjan dobil pomarančo, je tak izstradanec blazno skočil za olupki v blato, jih pogoltnil kot slaščice z blatom vred. Ko je poginila garjeva mula, ki so jo Italjani zakopali v taborišču, so jo vojaki odkopali in s krampom razsekali ter vso pojedli. Tako smo postajali počasi sestradane, onemogle živali. Denar je izgubil vso vrednost. Za petdnevno plačo, ki smo jo redno prejeli, si komaj kupil pest koruzne moke. Pa kaj bi z njo, ko ni bilo drv. Včasih so si fantje strgali srajce in spodnje hlače in podobno, ter s tem zakurili, da so malo segreti vodo za polento in tako malce potolažili želodec.

Vsako jutro so se oglašali sosede iz bližnjih šotork in nam naznačevali nove mrliče. Legali so zvečer, a zbudili se niso več. Tisoči in tisoči so odhajali tako v mir.

Italjani pa so se nam posmehovali. Vedno so pravili, da gremo kmalu domov.

Ob nedeljah so nas hodili gledat civilisti iz bližnje in daljne okolice ter iz mesta Verone. To nam je dajalo občutek, da smo živali v zoološkem vrtu. Norčevali so se iz nas in spakovali svoje kulturne obraze. Zdelo se nam je, da uživajo ob pogledu, ko lezemo v grobove kot živali — za gnoj njihovi zemlji . . .

(Dalje.)

Molitev

Štefica Dogša

Za plugom sklonjen stopa orač,
raz potno čelu mu sraga kaplja,
v zemljo plodno pada,
da ji blagoslova dá.

V srcu orača molitev kipi,
ki do nebes, k Bogu hiti: —
Blagoslovi, Bog,
delo mojih rok.

Glej, koliko truda, koliko potú
treba preliti za skorjico kruha,
bodi usmiljen, ozri se na nas,
ne daj, da toča pobila bi klas.

Usliši molitev mojo, Gospod:
blagoslovi delo, blagoslovi plod.

Kmetski materi!

Dan jasni, dan oblačni v noči mine,
Srcé veselo in bolnó, trpéče,
Vpokój'le bodo groba globočine.

Fr. Prešeren.

Po poljih in gozdovih, po travnikih in vinogradih, v tovarnah in rudokopih, v pisarnah in kasarnah, v šolah in župniščih, delajo, služijo, učijo, poučujejo in vladajo Tvoji otroci!

Miljone in milijone si jih rodila, jih pestovala, vsa utrujena od dela, božala z žuljavimi rokami in Tvoje solze, polne gorja in trpljenja, so nestetokrat orosile njihova neboljena telesa.

Rodiš revne in bogate, učene in znamenite ljudi! Narodu daješ ustvarjajoče sile, državi vzgajaš vojščake, ki hrabro branijo Tvoje in svoje domove.

V svoji veliki in nadnaravni ljubezni do svojih otrok pozabljaš na vse gorje, ki Ti ga povzročajo Tvoji otroci. Od jutra do večera neprestano delaš, delaš in delaš... Na počitek ne misliš! Tvoja potrpežljivost je velika, Tvoja skrbnost in materinska ljubezen do zemlje in do otrok brezmejna.

Mi vsi čutimo in vidimo Tvoje veliko trpljenje, Tvoj težki križ, ki je posebno težak v današnjih dneh. Vedno, ko udari na zemljo bič, si Ti kmetska mati prva, ki ga občutiš.

Da, samo smrt je tisto, samo globočina groba je ono mesto, kjer Ti najdeš mir in večni pokoj!...

Kmetska mati!

Tvoji smo in Tvoji ostanemo!

Rodila si nas, povijala si nas v cunjaste plenice, vzgojila si nas ob črnem kruhu in svojem težkem delu!

Hvaležni smo Ti za vse, nimamo stvari s katero bi Ti dostojno plačali Tvoj trud. Imamo pa eno: razum, dušo in svoje srce!

Branili Te bomo, se borili za Tebe, ki si nas rodila, borili tako dolgo, da bo svet spoznal krivico, ki jo dela Tebi in vsemu kmetskemu narodu.

Za Tebe bomo tudi darovali svoja življenja!

Vlado Kreft.

Mladina za demokracijo

Sodobno meščanstvo in buržuazija, to je sodobna skupnost vseh tistih, ki „imajo in ki so kaj“ — očitno noče več demokracije, to je vlade večine ljudstva. Odkar so skrajno revolucionarni delavci (komunisti) segli po diktaturi proletarijata, odtlej sega tudi meščanstvo odkrito po fašizmu (diktaturi izbranih in bogatih). S tem tepta samo meščanstvo — proti volji večine delavstva in proti volji kmeta — v blato načelo demokracije, ideal meščanske francoske revolucije iz vsega 19. stoletja. Kmet in delavec tvorita večino naroda in sta resnično demokratična, ker bi po načelu demokracije, — po načelu vlade večine morala njuna volja biti zakon v državi. Kdor zahteva bodisi diktaturo maloštevilnega proletarijata, bodisi fašizem maloštevilnih izbranih

meščanov — tisti je nasprotnik kmeta in delavca, tisti ne pusti, da bi bili gospodarski, kulturni in socialni interesi kmeta in delavca prvenstveni in odločilni za celokupno državno in javno politiko sploh.

Tega seveda kmet in delavec še nikoli in nikjer nista dosegla. Kjerkoli sta se kmet in delavec toliko izobrazila in organizirala, da je samosilna ali kakorkoli že maskirana diktatura raznih aristokracij (manjšin, izbranih po „plemenitosti“ krvi, po bogastvu, vojaški moči ali izobrazbi) bila ogrožena, povsod se je diktatorska manjšina zatekla k nasilju in terorizirala kmete in delavce (primer: Stamboliski v Bolgariji itd.)

Ustavna politika hoče v Jugoslaviji vlado večine, torej vlado kmeta in delavca. Kdor bi hotel tej politiki izpodnesti ta temelj, bi jo obsodil v popoln neuspeh, ker ne bi mogla težiti niti za demokracijo niti za parlamentarizmom kot osnovnim načelom veljavne državne ustave. Zato smo globoko prepričani, da razni pojavi, ki propagirajo načelo meščanskega terorja in nacionalističnega fašizma, ne morejo biti v intenciji (osnovi, nameri) nove državne politike. Zato s to politiko ne moremo priti v nasprotje, če kot kmetska in delavska mladina izjavimo, da bomo znali preprečiti raznim fašističnim teroristom pot v našo vas. Nikoli ne bomo dopustili ponižanja našega kmetsko-delavskega stanu in naše vasi, kar bi pomenilo vsako teroriziranje, ki bi ga kdorkoli zakrivil na naši vasi. Odklanjali smo in odklanjamo jerobstvo prižnice in spovednice. Še odločnejše odklanjamo pritisk gospodarsko močnejših na gospodarsko šibkejše in odvisne, delodajalca na delojemalca, najodločnejše pa odklanjamo teroristične bande katerekoli organizacije. Ta boj bomo vodili pod zastavo demokracije, z zahtevo po odločilni moči kmeta in delavca v državi, ki mora služiti narodu, to je predysem večini naroda —: kmetu in delavcu.

Kmetska mladina in inteligenca

Ta pojem sta sicer tovariša Janže Novak in Vlado Kreft že precej posrečeno obdelala, vendar pa je to vprašanje tako širokopotezno, da potrebuje še globljih razprav.

Tendenca sodobne vzgoje je, žal, vsepreveč sentimentalna. Sicer beljenje grobov ni posebno lepo, toda, vedeti, kaj je v njih — je pa le še potrebno.

Požrtvovalnost je sicer zelo lepa čednost, isto pretirano vsiljevati pa je toli večji nesmisel. Tako je n. pr. zaman vsa propaganda za pritegnitev šolane inteligence v agrarni pokret vse dotlej, dokler ji ni — tudi v tem slučaju da se mu z dušo in telesom pridruži — zasigurana eksistenca. Dokler bo namreč prevladovalo mnenje, da kmet in delavec moreta dati le malo služb in še to skromno plačanih, bo šolani inteligent pač bela vrana v našem pokretu . . .

Vendar moramo na radost ugotoviti, da stvar tudi z materielne strani vendar ne izgleda tako tragično. Saj je znano, da je 80% prebivalstva Jugoslavije agrarnega in da bo zato kmetstvo — če se le pretežno organizira — že v najkrajšem času igralo vodilno vlogo v vsem javnem življenju. Takrat pa kmet ne bo le pohlevno prosil za to, kar mu gre, ampak bo tudi drugim delil, kar bo vsak v resnici zaslužil!

Da se ta proces postopoma že vrši, dokazujeta tudi članka tov. Janžeta Novaka in Vlado Krefta pod gor. naslovom v predzadnjih štev. „Grude“. Skrajni čas je že tudi, da premagamo sramežljivost, katera nam je vsedoslej branila na ves glas povedati, da se tudi pri šolani inteligenci s kruhom vse prične in vse neha!

Kaj bi toraj tiščali glavo v pesek, mesto da se pogledamo iz oči v oči in hladno ugotovimo:

Če se nam zaupa, da kruh pulimo iz naročja matere narave, se mora tudi najbolj prepričevalno vedeti, da bomo ta kruh najbolj pravično delili celi družini, ako istega zasluži. Kmet pa ne ceni posameznega člana po njegovem besedičenju, pač pa mu je merodajno golo dejanje. Iz tega stališča bo ocenjevala tudi kmetška mladina, ker ve, da se po tem merilu more edino trajno in uspešno gospodariti.

Tine.

Pomen tekem koscev in žanjic za kmetško mladino

Vsakomur so znane olimpijade, ki se vršijo vsako četrto leto in katerih začetek sega v staro-grško dobo. Imenujejo se po gori Olimpu, ki je bila prebivališče staro-grških bogov. Današnje olimpijade imajo mednarodno-tekmovalni značaj. Narodi med seboj tekmujejo v vseh vrstah športa in se borijo za prvenstvo v nogometu, lahki atletiki itd. Zadnja leta že tudi slišimo o delavskih olimpijadah, pri katerih sodelujejo izključno le delavci. Kmeta ne vidimo ne pri enih ne pri drugih.

Izmed vseh športov, ki se gojijo in ki imajo izključno meščanski značaj, ni našel nobeden rodovitnih tal med kmetским slojem. Še telovadne organizacije s težkočo prodirajo med kmetške vrste. Kmet je pač konservativen in pravi: „Kaj meni mar za vse to, moja telovadba je moje vsakodnevno in celodnevno delo na posestvu.“

Za nogomet kmet nima časa, za turistiko nima časa in denarja, za daljše izlete pa nima ne časa, ne denarja, pa tudi ne motornih koles in avtomobilov. Priklenjen je na zemljo, kot polž na svojo hišico. Skromen je naš kmet in če se mu pokaže skomina ob pogledu na nedeljske mestne izletnike, je le skomina trenutna, nedolžna in kmalu minljiva. V ponedeljek zjutraj zopet veselo in zadovoljno pljuži, ne spominjajoč se na včerajšnjo mestno gospodo.

Sodobna kmetska mladina pa se ne zadovoljuje z običaji stoletne tradicije, ki zahtevajo le delo in zopet samo delo. Njena stremljenja so: poleg težkega in naporenega dela, tudi organizatorično delo, dostojno zabavo in neskajljeno veselje. Ta nova pot je že marsikaterega fanta pritegnila in mnogo zgubljenih fantov vrnila dostojnemu življenju. Samo, če se ozremo na pijančevanje, s katerim se tolikokrat ocenjuje našega kmetskega človeka, moramo reči, da je pripisati ravno sedanjemu mladinskemu prebujenju kmetske mladine ono važno nalogo, ki bo izkoreninila in ki že to na vsej črti tudi dosega prekomerno pijančevanje na kmetih. Nobeno pretiravanje ni, če rečem, da je mestno življenje s pogledom na pijančevanje mnogo slabše. Le mestno zidovje je ono, ki brani, da na deželo ne prihajajo vesti o njegovih orgijah. Kaj pa bi dnevniki pisali če ne o raznih dogodivščinah kmeta, na katerem vidi meščan vse napake, dočim je on nedolžno čist in moralno visok!

Današnja kmetska mladina je iskala in še vedno išče. Ona hoče nekaj svojega. Želi si lastnih organizacij, v katerih sama zaopoveduje. Kmetska mladina prihaja do spoznanja, da ji njena priprosta in prirodna inteligenca zadostujeta za pravilno presojanje življenskih prilik. Ta inteligenca ji celo narekuje, da išče svojega pobratima med šolano inteligenco, ki ji hoče s svojimi strokovnimi nasveti resnično in nesebično pomagati.

Pred leti je kmetska mladina spoznala potrebo do tekem koscev, žanjic, oračev, tesačev itd. Zavedla se je pomembnosti in veličastnosti kmetskega dela. Sklenila je, da se da temu delo tudi manifestacijsko obliko, da se kmetsko delo ovekoveči in proslavi. Vse dosedanje tekme koscev, žanjic, oračev in tesačev so pokazale, da je mladina ubrala pravo pot. Ob teh tekmah se veseli kmet, pa tudi meščan ponižno gleda in komentira.

Tekme koscev niso samo tekme, kjer se borijo kmetski fantje in dekleta za prvo mesto. Tekme koscev in žanjic so kmetske olimpijade, kjer se kmetsko delo povečuje, kjer se krepi kmetska samozavest in trdi voljo do kmetovanja, kjer se jača razredna zavednost in kjer se zbirajo nove sile za nadaljno borbo kmetske mladine.

Vse tekme, kjer se prikazuje kmetsko delo so kmetske svetinje in gorje onemu, ki bi jih skušal osmešiti in omalovaževati.

Pred tekmovalno sezono smo!

Društva kmetskih fantov in deklet, katerih popolna svojina so tekme, morajo gledati, da vsako tekmo vestno in podrobno organizirajo, ji vključijo povorke, kmetske navade in običaje. Tekma mora biti pravo ljudsko slavlje, kjer se bo slišala kmetska beseda, kmetska pesem in videla kmetska vzajemnost in sloga.

Z vsem, kar je naše, krepimo sebe in druge. Z delom na polju pridelujmo vsakdanji kruh, z delom v društvu bistrimo svoje razume, s tekmami in kmetskimi zanosom zidajmo naše domove, v trdnem upanju in globoki veri na svojo boljšo bodočnost.

Kreft Vlado.

Kulturni obzornik in zapiski

Knjige „Kmetijske Maticе“ za leto 1933. — Če pregledamo vse letnike Kmetijske Maticе, moramo z radostjo ugotoviti, da je Kmetijska Matica med vsemi ljudskimi knjižnimi založbami edina, ki res skrbi s svojim knjižnim programom za izobrazbo in vzgojo slovenskega kmetsko-delavskega ljudstva. Ta njena naloga je dandanes, ko je naš knjižni trg preplavljen s tkz. „lahkim čtivom“, ki „sladi urice in draži živce“ in ki je tudi zašlo na naše podeželje, še posebno važna (o tem bomo še spregovorili v „Grudi“ I). V našem mladinskem gibanju se dobro zavedamo, da je dandanes vzgoja in izobrazba edino uspešno orožje, s katerim si moremo priboriti zmago. Zato moramo pa segati po sredstvih, ki bogatijo in izpopolnjujejo našo izobrazbo. Knjige K. M. so za nas, fante in dekleta, na enem prvih mest. Ker se tega zavedamo, moramo pa tudi storiti vse, kar se da storiti, da se bo razširila K. M. v sleherno našo kmetsko-delavsko hišo. Vsi poverjeniki, zlasti pa članstvo naših „Društev kmetiskih fantov in deklet“ v tem in prihodnjem mesecu na delo z vsemi močmi, povsod agitirajte in pridobivajte K. M. novih naročnikov. Vse, kar ni našega, kar ni nam v korist, kar je le kot „meščansko slepilo“, ne spada v naš kmetski in delavski dom! Fantje in dekleta, tekmujte, kdo bo nabral več naročnikov, bodi vam to v ponos in zavest, da s tem delate za bodočnost samih sebe in bodočnost vsega slovenskega kmetsko-delavskega ljudstva.

Za letošnje leto je izdala Kmetijska Matica svoj vsakoletni Koledar. Letošnji Koledar je posvečen vsem vprašanjem našega občinskega gospodarstva. Vsebina se v dovršeni obliki dotika vseh gospodarskih in socialnih vprašanj naših občin; koledar je zato pravi katekizem ne le za vse župane in obč. odbornike, marveč zlasti za vas, fantje, ki vam bo v bližnji bodočnosti poverjena skrb za procvit domače občine in vasi! Naj ne bo nobenega našega pokretaša brez tega nadvse koristnega

občinskega katekizma. Poleg Koledarja je izšla še kmetijsko-strokovna knjiga „Več dobre krme“, ki jo je spisal naš agilni tovariš inž. Josip Teržan ter jo posvetil banu dr. Dragu Marušiču. Odveč je govoriti o važnem pomenu te knjige, seči je treba po njej in iz nje izčrpati vso strokovno bogastvo. Kot tretjo knjigo je izdala K. M. II. del „Zadružništva“ našega uglednega zadružnega strokovnjaka in ideologa tov. Miloša Štiblerja. Knjiga je za nas vse, ki iščemo v današnjih težkih dneh rešitve v zadružništvu, neizmerne pomena, zlasti še, ker je to prva slovenska knjiga o zadružništvu. Obširno bo treba spregovoriti o njej, ko bo v celoti pred nami. Priljubljeni naš pripovednik tovariš Ivan Albrecht pa je s svojo povestjo „Dom na slemenu“ razgrnil pred nami kos življenja izza vojnih dni in vojne grozote, ki je razjedla takrat vse naše življenje. Povest, zajeta iz kmetskega življenja, priklene od prve do poslednje strani čitatelja; dejanje povesti je zelo razgibano in dramatično ter nam odkriva vse tegobe in bridkosti, ki jih je naše kmetsko-delavsko ljudstvo trpelo v svetovni vojni.

Za bodoče leto je K. M. napovedala zelo lepe in dobre knjige. Fantje in dekleta! vsi postanimo poverjeniki in agitatorji „Grude“, „Kmetijske Maticе“ in „Kmetskega lista“, kajti to je naš tisk in naša dolžnost je, da postane ta naš tisk ogledalo naše kulture in izobrazbe.

Klišeje za to št. „Grude“ nam je radevolje odstopila uprava „Fotoamaterja“, ki ga izdaja ugledna drogerija g. B. Gregoriča v Ljubljani.

Kamnoseštvo Alojzij Vodnik
Ljubljana, Kolodvorska odprodaja
radi velike zaloge nagrobne spomenike
pod izredno ugodnimi plačilnimi pogoji
tudi na hranilne knjizice.

O redilnih snoveh v hrani

Anica

Človeški organizem je sestavljen iz različnih snovi, ki se vsled življenjskih procesov neprestano obrabljajo in trošijo. Brez njih človek ne more živeti in če hočemo, da vrši telo svoje delo dobro in neovirano, mu moramo te snovi trajno nadomeščati s hrano.

Kemija nam pove, da sestavljajo človeško telo naslednje prvine: kisik, vodik, dušik, ogljik, žveplo, fosfor, železo, natrij, kalij, kalcij, klor, jod, mangan, magnezija in silicij. Te prvine se nahajajo v živilih, ki sestavljajo našo hrano in sicer v obliki spojnic, ki se dele v pet skupin:

1. beljakovine
2. tolšče
3. ogljikovi vodani
4. rudninske snovi
5. voda.

Ker te snovi telo nekako hranijo in rede, jih imenujemo redilne snovi.

V hrani morajo biti zastopane vse redilne snovi, razen tega še dopolnilne snovi in pa aromatične snovi, ki napravljajo jed okusnejšo in vplivajo na boljšo prebavo.

Najvažnejše med redilnimi snovmi so beljakovine. Kot edino dušičnato spojino jih ne moremo trajno nadomestiti z nobeno drugo red. snovjo. Razen dušika vsebujejo še ogljik, kisik, vodik, žveplo in včasih fosfor. Beljakovin je mnogo vrst in so silno komplicirano sestavljene. Jedro beljakovinastega molekula tvorijo aminove kisline. Vseh aminovih kislin je 18. Z ozirom na to, kako so aminove kisline med seboj vezane in koliko jih je v kakem živilu zastopanih, razlikujemo popolne in nepopolne beljakovine.

Svojo nalogo: graditi človeški organizem in nadomeščati porabljene beljakovine v telesu pa morejo vršiti samo popolne beljakovine — tiste, ki vsebujejo vseh 18 aminovih kislin.

Popolne beljakovine najdemo v mesu, krvi, mleku, siru, jajcih, špinaci in krompirju; — nepopolne pa v žitih in žitnih izdelkih vseh vrst, stročnicah, korenjstvu in gomoljstvu razen krompirja.

Nepopolno beljakovino pa lahko napravimo polnovredno že, če ji dodamo malo množino popolne beljakovine. To mora upoštevati kuharica kadar sestavlja hrano. Žganci iz same ajdove ali katere druge moke vsebujejo nepopolno beljakovino. Če so pripravljene s krompirjem ali pa, če se servira poleg mleko, je ta nedostatek že odpravljen. Ravnotako tudi kruh zamesen z vodo ne vsebuje polno vredne beljakovine; že mala množina mleka zadostuje, da napravimo nepopolno beljakovino v kruhu popolno.

Neobhodno potrebno je, da dobi človek s hrano beljakovine in to popolne beljakovine. Vendar mora biti uporaba beljakovin jako zmerna, ker vpliva prevelika množina beljakovin kvarno na organizem, obremenjuje prebavilne organe in povzroča razne bolezni, kakor revmatizem, sladkorno bolezen, ledvične bolezni itd.

Druga redilna snov, ki mora biti zastopana v hrani je tolšča ali maščoba. Maščobe (svinjsko mast, surovo maslo, olje) rabimo v kuhinji za izboljšanje in napravo različnih jedi. Kemično obstojijo iz ogljika, vodika in kisika. Kemično čista mast je brez barve, brez duha in brez okusa, vse druge različne lastnosti izvirajo iz raznih organskih snovi, ki so tolšči primešane. V masti je največ ogljika, zato je tudi maščoba tista snov, ki razvija v telesu največ toplote. Fiziološki pomen tolšče obstoji ravno v tem, da preskrbuje telo s toploto; razen tega varuje nežne organe telesa (srce, ledvice) pred poškodbo in nekako štedi beljakovine v naši hrani. (Dalje.)

ZVEZA KMETSKIH FANTOV IN DEKLET

vabi na

9. REDNI OBČNI ZBOR

ki se vrši

**dne 3. junija ob 3. uri popoldne v dvorani restavracije
„LEV“, Ljubljana, Gosposvetska cesta.**

Dnevni red:

1. Otvoritev.
2. Čitanje in odobritev zapisnika 8. red. obč. zbora.
3. Poročila Zvezinih funkcionarjev in načelnikov odsekov.
4. Poročilo revizorjev.
5. Sprememba pravil.
6. Volitev novega odbora.
7. Predlogi.
8. Slučajnosti.
9. **Slavnostni zaključek občnega zbora v Beričevem.**

Po paragrafu 7/b in 10/č je vsako društvo dolžno poslati **na vsakih 20 članov** enega delegata in plačati Zvezi letno članarino, ki znaša 2 Din za posameznega člana društva.

Društvo, ki ne izvrši svojih obveznosti napram Zvezi, nima na občnem zboru po paragr. 8/b glasovalne pravice.

Ako ni občni zbor sklepčen ob napovedani uri, se vrši pol ure pozneje ob vsaki udeležbi, ne glede na število prisotnih delegatov (paragr. 10/č).

V Ljubljani, dne 11. maja 1933.

Za „Zvezo kmetских fantov in deklet“

Ivan Kronovšek
t. č. predsednik.

Vlado Kreft
t. č. tajnik.

Iz „Zveze kmetских fantov in deklet“

Zamudnikom! Našemu pozivu, glede poravnave Zvezine članarine za tekoče poslovno leto, so se odzvala, razen nekaterih, vsa tovariška društva. Pozivamo še vsa ona, katera so že imela občne zборе, da svojo dolžnost opravijo in se tako rešijo ene skrbi, Zvezo pa nepotrebnega dela s pismenim opominjevanjem.

Štampiljke. Vsa „Društva kmetских fantov in deklet“, ki so se šele ustanovila in jih morajo nabaviti, obveščamo, da jih vedno naročajo pri „Zvezi“. Dobijo jih mnogo ceneje, ker se nabavljajo skupno in drugič, štampiljke morajo biti enake glede oblike, znaka in naslova, kar se pri privatnih naročilih nikdar ne doseže.

Dopisi. Kakor mora biti o vsem društvenem delovanju informirano članstvo, prav tako mora vedeti za društveno korespondenco ne le predsednik in tajnik, temveč celoten odbor. Radi tega opozarjamo tov. tajnike in tajnice, da vstavijo vedno v drugo točko dnevnega reda vsakokratne seje „Čitanje dopisov“. Odpadejo pa dopisi, ki že kot posamezni tvorijo posebno točko dnevnega reda. S tem marsikatera zadeva ne bo kar zaspala, ves odbor bo pa točno poučen o vsebini sprejetih dopisov in bo lahko kontroliral, kaj se je tozadevno ukrenilo. Pričakujemo, da bodo vsi prizadeti tovariši in tovarišice, v interesu našega pokreta, to vpoštevali!

Igre. Dramatični odsek — „Zveze kmetских fantov in deklet“ snuje dramatično knjižnico, v kateri bo zbral vse igre, ki prihajajo v poštev za naša „Društva kmetских fantov in deklet“. V to svrhu smo se obrnili še z okrožnico na tovariška društva, naj knjižnici odstopijo svoje igre, ki jih pravzaprav več ne rabijo, če so preigrane. Zbirajo se tudi dobro prepisane vloge, ki bodo še bolj dobrodošle, ker ne bo treba igre znova prepisovati, kar vzame našim igralcem mnogo časa, posebno v poletnem času, ko ga najbolj primanjkuje.

Našemu pozivu se je že do sedaj odzvalo nekaj društev, ki odstopajo svoje igre dramični knjižnici. Igre bodo potem na razpolago vsem društvom, onim, ki bodo prispevala knjige brezplačno, ostalim pa proti primerni odškodnini. Prosimo še na tem mestu vsa ostala društva, da se čimpreje odzovejo našemu pozivu. Prosimo pa tudi tiste posamezne tovariše in tovarišice, ki posedujejo takšne knjige, da jih odstopijo. Saj jih bodo poklonili našemu kmetškemu kulturnemu gibanju.

Tekme. Kaj kmalu se bo približala košnja in žetev, čas, ko bodo „Društva kmetских fantov in deklet“ javno manifestirala za kmetски pokret in izkazovala čast svojemu delu s tekmami koscev in žanjic. Te prireditve bodo ostale vedno lepe, vzamejo pa tudi dosti skrbi, dela in požrtvovalnosti. Zato se je treba zanje pripravljati že sedaj, polagoma in premišljeno. Marsikaj se da pripraviti že sedaj, brez večjih težav, kar je največkrat zadnji hip težko izvedljivo. Določiti pa je treba tudi datum, katerega že sedaj prosto izbiramo. Odločimo se lahko za nedeljo ali praznik, ki nam najbolj ugaja. Pozneje, ko prirerajo tudi druga društva svoje prireditve, se moramo ravhati mi po njih, kar nam največkrat prireditve uniči ali vsaj zmanjša uspeh. Zato naj tovariška društva čimpreje razpravljajo o tekmah na odborovih sejah, ker s tem si bodo že polovico uspeha zasigurala. Potrebno je pa, da svoj sklep tudi razglasite javno, po časopisih ali kjerkoli in s tem opozorite javnost na svojo prireditve.

Naši izleti. Vedno bolj se uveljavljajo izleti naših društev. Zakaj tudi ne?! Vkljub temu, da je naš kmetски človek po celotedenskem delu izmučen, vendar naši fantje in dekleta največkrat to v nedeljo pozabijo in v mladostnem navdušenju pohitijo v našo lepo naravo. Tudi letos si bomo izbirali lepe izletne točke, božje poti ali planinske vrhove, raz katerih bomo občudovali našo kmetško domovino. Če mogoče, delajmo izlete tako, oziroma tja, kamor bo prihod mogoč večim društvom, da se bomo tako zbirali iz različnih krajev, se med-

seboj spoznali in pogovorili o našem kmetskem gibanju. Prirejajmo pa tudi poučne izlete in oglejmo si razne zanimivosti in bomo tako združili razvedrilo s poukom. Izleti nas navdušujejo za lepoto življenja in našo organizacijo ter nam lajšajo trpljenje od našega dela. Za izlete nam ni treba pripravljati denarja, temveč si doma naložimo nahrbtnike z jedili in pijačo. Kjer pa vina ali jabolčnika nimamo, nam bodo pa založeni tovariši ali tovarišice priskočili v sili na pomoč. S seboj bomo povabili tudi godca, ki nam bo lajšal korake in krajšal pot. Če ga pa v društvu nimamo, tedaj si ga moramo pa naprositi; vsak bo šel radevolje z nami.

Delo naših društev

Dramlje pri Celju. Občni zbor našega „Društva kmetskih fantov in deklet“ je bil letos združen s petletnico obstoja društva. Kratka je sicer ta doba, vendar pa pomeni v društvenem delu mnogo skrbi, a tudi mnogo sadov, ki jih nismo zaman sejali na prosvetnem in gospodarskem polju. Na vse to smo danes ponosni, zakaj, zavest, da stá vse to ustvarila kmetski fant in dekle sama, nam je vračilo za ves trud in delo. — Občni zbor je bil številno in razveseljivo obiskan. Posetil nas je tudi „Zvezin“ predsednik tov. Ivan Kronovšek, ki nas je ob tej priliki bodril ter vzpodbujal k še intenzivnejšemu delu. Z lepim nagovorom se je spomnil tudi 360 letnice smrti našega kralja Matije Gubca. Poročila posameznih odbornikov so podala sliko o delovanju društva, ki je bilo v minuli dobi prav agilno. V novi odbor so bili izvoljeni naslednji tovariši in tovarišice: predsednik Andrej Jesenek, podpreds. Franc Ribič, tajnica Lojzka Jarnovičeva, blagajnik Ivan Jesenek, odborniki Jakob Zabukovšek, Justi Šolinc, Jože Jakopin, Anika Jesenek, Mici Grobljer, Pepca Jakopin, Milka Mastnak in Franc Mastnak, revizorja France Korbar in Jožko Jager.

Spremlja naj nas pesem in dobra volja! Vsem izletnikom, tovarišem in tovarišicam, mnogo užitka, zabave in veselih uric v naši naravi!

Dne 18. junija bo velika tekma koscev za prvenstvo Slovenije v košnji. Že danes opozarjamo vsa tovariška društva, da na ta dan ne prirejajo nobenih prireditev.

Dne 4. junija bo otvoritev prvega „Kmetskega doma“ Društva kmetskih fantov in deklet v Beričevem. Ker se bo vršil 3. junija Zvezin občni zbor se bodo vsi delegati udeležili slavnostne prireditve, znaka kmetske pridnosti, neustrahovitosti in vztrajnosti!

Št. Jurij ob j. žel. V zimski dobi, ki je v našem pokretu posvečena predvsem prosvetnemu in izobraževalnemu delu, je bilo naše „Društvo kmetskih fantov in deklet“ prav živahno. Spričo velikega zanimanja vseh tovarišev in tovarišic, ki si hočejo potom samoizobrazbe pridobiti čim širše obzorje, smo priredili nad dva meseca trajajoči izobraževalni tečaj. Na tečaju se je v obliki predavanj in razgovorov razpravljalo o številnih gospodarskih in organizacijskih vprašanjih našega kmetskega človeka. Članstvo je tečaj marljivo in številno posečalo. Poleg tega tečaja je društvo posvečalo mnogo dela tudi dramatici, kjer so se naši tovariši in tovarišice prav dobro izkazali. V aprilu smo celo imeli krstno predstavo drame „Slepec“, ki jo je spisal naš tovariš Radovan Gobec iz Griž. Igra, ki zajema snov iz kmetskega življenja v času svetovne vojne, je lepo uspela; navzoč je bil tudi sam avtor. Na splošno pa si kmetska ideja osvaja srca naših fantov in deklet, ki stoje neomajno za zmago naših ciljev. O priliki se še oglasimo.

V marcu smo tudi priredili dvodnevni tečaj uporabe narodne ornamentike na pisanicah, ki ga je vodil šol. upr. tov. F. Belin.

Gotna vas. Redkokdaj se iz našega kraja oglasimo, dasi je gibanje kmetske mladine prav živahno. Naše „Društvo kmetiskih fantov in deklet“ je v zimski dobi zlasti skrbelo za izobrazbo članstva. V ta namen je priredilo več predavanj, večinoma gospodarskega značaja; predavanja so bila prav dobro obiskana in reči moramo, da je le škoda, da je zimska doba že minila. V tem prosvetnem pravcu bomo za bodoče delo še bolj izpopolnili. — Na občnem zboru, ki se je vršil že v januarju, je bil izvoljen odbor naslednjih tovarišev in tovarišic: predsednik Dolfe Sušnik, tajnica Fanči Žefran, blagajnik Stane Koblar, odborniki Jože Vesel, Anton Godec, Alojz Kavšek, Mici Sekula, Emil Jakše, Ivanka Brulc, Alojz Belc, Angela Sušnik, Ivan Vidic, Stane Barantin, revizorja Drago Matko in Jože Brulc. — Korajžni smo, dela se ne strašimo in krepko naprej!

Vel. Osolnik. V početku marca se je pri nas končno uresničil naš cilj: ustanovili smo si lastno „Društvo kmetiskih fantov in deklet“. Občnega zbora so se številno udeležili fantje in dekleta, prišli pa so tudi zavedni možje, ki z velikim veseljem sledijo našemu pokretu. Udeležil se je občnega zbora tudi tov. France Gerželj kot delegat „Zveze“. V odbor so bili izvoljeni naslednji tovariši in tovarišice: predsednik Nande Kaplan, podpredsednik Tone Petrič, tajnik Franc Gradišar, blagajnik Tone Ponikvar, odborniki Ciril Gradišar, Tone Centa, Angela Marinček, Tone Zgonc, Francka Klančar, Mici Kaplan, Nande Bavdek, Mohor Zgonc, revizorja Jože Garbas in Janez Gradišar, delegat za „Zvezo“ Anton Geroni.

Sv. Bolfenk pri Središču. V okrilju našega „Društva kmetiskih fantov in deklet“ se je vršil pri nas v marcu uspel in dobro obiskan sestanek zavedne kmetske mladine. Na sestanku je poročal predsednik „Zveze“ tov. Ivan Kronovšek. V svojem govoru je jedrnato in točno

orisal smernice kmetskega pokreta ter povdarjal važnost organizacije za kmetsko mladino. Ta sestanek je zelo poživel naše vrste, ki tudi v današnjih težkih dneh stoje krepko za zmago naše kmetske ideje.

Frankolovo. V marcu se je vršil občni zbor našega „Društva kmetiskih fantov in deklet“, ki so ga tovariši in tovarišice posetili v lepem številu. Poročila tov. odbornikov kažejo, da se društvo dobro razvija ter obeta v bodočnosti še lepšega uspeha. V novi odbor so bili izvoljeni tovariši in tovarišice: predsednik Franc Potočnik, podpreds. Ivan Okrožnik, tajnik in blagajnik Lojze Petek, odborniki Ferdo Potočnik, Rudolf Šibanc, Davorin Gajšek, Pavel Petek, Ivan Vodovnik, Lojzka Zlodej, Vida Stukel, Iva Košar, Franc Podgoršek, Micka Potočnik, Nežka Špeglič, revizorja Štefan Dolar, Alojz Železnik, tiskovni referent Pavel Petek, načelnik dramatičnega odseka Ivo Brložnik. — Za bodoče leto smo si napravili lep delovni načrt, ki ga moramo izvesti za vsako ceno!

Notranje gorice. Naše „Društvo kmetiskih fantov in deklet“ je imelo v začetku aprila svoj redni občni zbor. Udeležilo se ga je lepo število fantov in deklet, med katerimi vlada veliko navdušenje za uspešno delo našega društva. Društveno delo je bilo v preteklem letu dokaj agilno; priredili smo več izletov, uspelo tekmo koscev, kolesarsko dirko ter uprizorili „Krivoprisežnika“, ki je vzorno uspel. V odbor so bili izvoljeni tovariši in tovarišice: predsednik Franc Vidmar, podpreds. Franc Alič, tajnica Rezika Alič, blagajnik Jože Stražišar, odborniki Francka Kenk, Franc Oblak, Ivanka Velkavrh, Pepe Derenčin, Julka Čot in Tone Artač, revizorja Franc Novak in Franc Sojer. — V bodočem letu bomo še krepkeje nategnili sile, s slogo in navdušenjem za kmetsko misel bomo dosegli vse!

Šenkov turn. Koncem marca je bil za našo kmetsko mladino svečan dan; ustanovili smo si namreč samostojno organizacijo, svoje „Društvo kmetiskih fantov in deklet“, ki smo si ga že toliko čaša želeli. Predpripravna dela je marljivo in v zadovoljstvo izvršil pripravljalni odbor, ki je priredil tudi dve igri, predavanje in več sestankov. Naslednji tovariši in tovarišice tvorijo nov odbor: predsednik Franc Sršen, podpreds. France Kristan, tajnik Viktor Kristan, blagajnik Franc Marn, odborniki Alfonz Inkret, Jože Letnar, Miha Hafnar, nadzornik Franjo Kristan st. Novi odbor si je nadel nalogo, da v našem krogu čimbolj utrdi kmetsko misel ter vzgoji čimveč kmetske mladine v našem duhu.

Ljubljana. V nedeljo, 2. aprila se je vršil redni občni zbor ljubljanskega pododborja Zveze kmetiskih fantov in deklet, ki so se ga številno udeležili zastopniki posameznih „Društev kmetiskih fantov in deklet“. Zbor je otvoril predsednik tov. Jože Blaž iz Tomačevega, iz njegovega in poročila tajnice tov. Rezike Aličeve je razvidno, da je bilo delo Pododborja še dokaj živahno, priredil je veliko tekmo žanjic na Igu, izlet v Celje in na Krim, glede samega organizacijskega udejstvovanja je pripomniti, da ni bilo sistematizirano, zaradi česar je bila propaganda za ustanavljanje novih društev šibka. Po poročilih je sledila obširna debata o bodočem delu, ki ga je treba postaviti na trdno podlago, uvesti gospodarsko udejstvovanje posameznih društev, v okviru pododborja ter pospešiti propagando in agitacijo za naše gibanje ter tisk. Pri volitvah so bili v novi odbor izvoljeni naslednji: predsednik tov. Alojz Avsec iz Beričevega, poslevodeči podpredsednik tov. Stanko Tomšič iz Ljubljane, tajnica tov. Rezika Aličeva iz Notranjih Goric, blagajnik tov. Jože Blaž iz Tomačevega, odborniki predsedniki vseh v Pododboru včlanjenih društev, revizorja tov. Ivan Kronov-

šek in tov. Vlado Kreft. O načrtu za bodoče delo bomo poročali ob priliki.

Sv. Jurij ob Ščavnici. Naše „Društvo kmetiskih fantov in deklet“ je imelo sredi marca svoj redni občni zbor, na katerem je bil izvoljen odbor tovarišev in tovarišic: predsednik Franc Lončar, podpredsednica Matilda Trstenjak, tajnik Franc Fras, blagajničarka Olga Cizl, odborniki Zalka Nemeč, Janko Stranjšek, Karol Križan, Tona Pintarič, Lojzka Domanjko, Marija Cizl.

Zg. Hudinja pri Celju. V začetku aprila se je vršil v našem „Društvu kmetiskih fantov in deklet“ občni zbor, ki je prav zadovoljivo uspel. Občnega odbora se je udeležil tudi predsednik „Zveze“ tov. Ivan Kronovšek, ki je imel ob tej priliki prav lep govor. V novi odbor so bili izvoljeni tovariši in tovarišice: predsednik Alojz Zupanc, podpredsednik Ivan Kukrič, tajnik Alojz Črepinšek, blagajnik Franc Golihleb, odborniki Karol Zupanc, Stanko Skamen, Jože Gabron, Terezija Golihleb, revizorja Viljem Kostanjšek in Franc Zupanc. Novi odbor se zaveda odgovornosti, ki jo je prevzel ter bo započeto delo nadaljeval v ponos Zg. Hudinje in okolice.

Podzemelj v Beli krajini. Tudi pri nas se je zavedna kmetska mladina krepko postavila na noge ter si osnovala lastno mladinsko organizacijo. Pričakovati je, da bo ta naš vzgled vzdramil vso kmetsko mladino v Beli krajini. V aprilu se je vršil v Mlakah lep sestanek, ki se ga je udeležilo nad 80 fantov in deklet. Na sestanku je poročal o namenu kmetsko-mladinskih organizacij ter v mladinskem pokretu predsednik „Zveze“ tov. Ivan Kronovšek. Zbrana mladina se je z navdušenjem izjavila za ustanovitev „Društva kmetiskih fantov in deklet“, o čemur pa bomo še poročali. — Korajža velja, fantje in dekleta!

Iška vas. Še leto dni ni, odkar smo si ustanovili lastno „Društvo kmetijskih fantov in deklet“, toda tudi v tem kratkem času smo storili velik korak naprej. Naše zavedno članstvo je predobro spoznalo pomen organizacije za svoj lastni napredek in izobrazbo. Za eno kot drugo smo z udejstvovanjem skušali doseči čim boljše uspehe. Na občnem zboru, ki se je vršil v začetku aprila smo to svoje delo pregledali, in, res je, ponosni smo nanj, kajti vzpodbuja nas k še večji in boljši delavnosti, zlasti še, ker z nami sodeluje naš šolski upravitelj tov. Franc Garšič. Novoizvoljeni odbor sestavljajo tovariši in tovarišice: predsednik Janez Mazi, podpredsednik Ivan Žagar, tajnik Franc Mazi, blagajnik Jože Japelj, odborniki Jakob Rupert, Franc Podržaj, Ivan Žagar, Jakob Župec, namestniki Mici Rupert, Angela Mazi, Alojzija Vingerc, revizorja Franc Sterle, Martin Rupert, delegata za „Zvezo“ Janez Mazi, in Jože Japelj. Občnega zbora se je udeležil tudi delegat „Zveze“ tov. France Gerželj, — Fantje in dekleta, vztrajajmo, bomo složni in delajmo: vse za zmago naše kmetijske misli!

Naš pravi domači izdelek

Listnica uredništva

Š-a D-a: Prav lepa hvala za obe pošiljki. Prvo sem, žal, sprejel prepozno, ker je bila 3/4 št. „Grude“ že v tisku. Ker pa je vsebina primerna vprav za takratni čas, sem prispevek odložil za prihodnji letnik, mislim namreč „Pismo Metki“. Pesmi so prav posrečene in dobre, razven „Vrni mi“; ostale priobčim vse. Seveda Ti o njih še pisмено sporočim, potrpi in ne huduj se in še piši in pošlji! — Pravtako Te prosim, da mi napišeš za vsako št. pismo za dekl. kot., kajti zamisel je sijajna, le ime Metka zamenjaj z drugim — v dekl. kot. imam namreč sotrudnico z imenom Metka! — Kar tiče organizacijskih dopisov pa prosim, piši čim krajše, saj veš, naših društev je dosti, „Gruda“ pa je majhna in prostora je malo. Pač pa so dopisi za „Kmetijski list“ lahko obsežnejši!

Pozdravljena!

Cvetko Vonjavec: Vesel sem Te kot „novega delavca“, zlasti ker pričakujem še nadaljnih prispevkov, ki bodo lepo izpopolnili vsebino „Grudo“. Če ti je dano, pošlji po možnosti pesmi, ki jih skušaj zajeti iz socialnega življenja naših kmetijsko-delavskih vrst. Tega bom sila vesel. — Podrobno Ti pišem še v pismu in želim, da ostaneš naši „Grudi“ zvest sotrudnik!

Milan Š-a, Ljubljana: Poslani pesmici sta še nekoliko šibki, a očitujeta, da znaš z občutjem ustvarjati. „Brzovjavko“ (zakaj brzovjavka? — vsebina in naslov sta v čustvenem pogledu v protislovju) priobčim. Pošlji še, da bo kaj izbire, nakar Ti šele lahko podrobnejše pišem v pismu.

Espera: Pozno, toda hvala za prispevek. Pismo tečajnicam priobčim, pravtako pesem, oboje bo gotovo v vzpodbudo vsem tovarišicam, ki so bile na tečaju. Priobčim, toda ne bodi huda, šele, ko mi sporočiš nov psevdonim. „Espera“ mi ni všeč; jaz bi rad kako

LAP ANTON

trgovski vrtnar, KAMNIK
podružnica, Kranj

Vam dobavi nagrobne vence, trakove z napisi, sveže in umetne šopke ter vsakovrstne vrtnice. Izvršujem vsa obdelovanja vrtov po lastnih in po danih načrtih.

ZOBNI ATELJE

Dentist

Koblar Adolf
Ljubljana, Poljanska c. 12

Ordinira od 8—12 in 2—6 ure.

Po dogovoru tudi izven teh ur. Ob sobotah se ordinira le do 4. ure.

Novo otvorjena

Brezalkoholna restavracija

Pri Jugoslovanu

vsakovrstne brezalkoholne pijače in vedno gorka in mrzla jedila. Solidna postrežba.

Se priporoča

Ivan Marija Kanjc

Ljubljana, Št. Peterski most

Polakova hiša.

Priporočam svojo z najmodernejšimi stroji opremljeno

knjigoveznicu in črtalnico
trgovskih knjig

Sprejemam v delo vsa v knjigoveško stroko spadajoča dela

Anton Janežič,
knjigoveznica in črtalnica trg. knjig

Ljubljana,

Florjanska ulica števil. 14

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun števil. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATTNAR

Denar naložite

najbolje in najvarnejše
pri domačem zavodu

**KMETSKI
HRANILNI IN POSOJILNI DOM
V LJUBLJANI**

reg. zadruga z neomejeno zavezo

TAVČARJEVA (SODNA) UL. 1.

Telefon št. 2847. — Rač. pošt. hran. št. 14.257. — Brzoiavi: „KmetSKI dom“.

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po $5\frac{1}{2}\%$, pri tromesečni odpovedi po $6\frac{1}{2}\%$, večje stalne vloge po dogovoru.

Stanje vlog:

Din 35,000.000.-.

Rezervni zaklad:

Din 1,100.000.—.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog. Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12 $\frac{1}{2}$,
in od 3.—4 $\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12 $\frac{1}{2}$ ure.

